

УДК 54:378.1

**ХІМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТУ ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» - 65****Лендєл В.Г., Голуб Н.П., Кун Г.В., Чундак С.Ю.***ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 88000, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46*

Де пишні сосни сонце вітають,
Де юна сила буя через край,
Там факультет наш чудовий хімічний –
Вузу окраса, як травень–розмай.

(проф. Чундак С.Ю.)

Хімічний факультет ДВНЗ «Ужгородський національний університет» багатий своєю славною історією. Незаперечним свідченням цього є визначні успіхи його досвідченого та авторитетного колективу та досягнення висококваліфікованих випускників, які стали гордістю нашого краю і відомі далеко за межами рідної держави.

1 вересня 1946 р. на перший курс новоствореного хімічного факультету Ужгородського державного університету прийшло навчатись 25 студентів за спец. «Хімія». Велика заслуга у його відкритті належала ректору - к.х.н., доц. Курішко А.М., який очолював на той час Ужгородський державний університет. Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців одночасно з двох спеціальностей: фізиків та хіміків. Проте в подальшому з його складу у 1954 р. було виокремлено фізико-математичний факультет.

З перших днів на факультеті працювали дипломовані спеціалісти та ентузіасти: кандидати хімічних наук, доценти: С.Т. Орловський, К.Г. Дістанов, Д.М. Стадник, викладачі: Г.П. Кудрявцев, Г.К. Кузнецов, В.Ю. Вознюк та В.М. Потапов. Саме з їх участю були створені кафедри, необхідні навчальні та наукові лабораторії. Вони забезпечили перших

студентів-хіміків відповідною навчально-методичною літературою, обладнанням та реактивами. Авторитет факультету УжДУ ще більше зріс та зміцнів завдяки діяльності в складі професорсько-викладацького колективу факультету докторів хімічних наук, професорів І.І. Ленарського та Б.М. Дашкевича.

Важливим етапом в подальшому становленні хімічного факультету та в підготовці власних кадрів стало відкриття в 1953 р. аспірантури. Першими її аспірантами стали випускники нашого факультету: М.І. Головей (кафедра фізичної та колоїдної хімії) та І.В. Смоланка (кафедра органічної хімії). Після успішних захистів кандидатських дисертацій вони стали кандидатами хімічних наук, а згодом доцентами, докторами хімічних наук, професорами, завідувачами відповідних кафедр. При цьому М.І. Головей започаткував новий напрямок наукових досліджень та підготовку спеціалістів у галузі твердого тіла та напівпровідників. Також М.І. Головей та І.В. Смоланка успішно довгі роки у відповідні періоди працювали на посадах деканів хімічного факультету УжДУ.

Багато випускників нашого факультету стали аспірантами, а згодом провідними науковцями, професорами, керівниками відомих столичних вузів, престижних інститутів НАН України та Росії. Це академік

НАН України, член-кореспондент НАН України, доктор хімічних наук В.Г. Кошечко, член-кореспонденти НАН України, доктори хімічних наук: Ю.Ю. Керча, В.І. Пехньо; член-кореспондент Академії наук СРСР, доктор хімічних наук С.С. Іванчев; доктори хімічних наук, професори: декан хімічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка В.В. Сухан та Б.Й. Набиванець; доктори хімічних наук: В.І. Станинець, В.В. Магдинець, Й.Й. Ділунг, В.М. Гранчак та інші. Багато з них також згодом стали і почесними докторами ДВНЗ «УжНУ»: В.І. Станинець, Ю.Ю. Керча, В.Г. Кошечко, В.М. Гранчак та почесними професорами ДВНЗ «УжНУ»: В.В. Сухан, Б.Й. Набиванець, В.І. Пехньо тощо.

Досвідченими науковцями повернулися до рідного краю на факультет випускники аспірантур при академічних установах – С.С. Буцко, О.М. Івашкович, С.К. Ковач. Активно також працювали в нашому університеті й хіміки-випускники інших вузів країни: І.М. Беленька, З.Л. Буцко, Ю.В. Ворошилов, Н.М. Міляєва, В.М. Потапов, Н.Л. Шестидесятна та інші.

Деканами факультету плідно працювали доценти та професори: П.М. Стадник (1947-1949 рр., 1952-1953 рр., 1957-1960 рр.), Т.К. Дістанов (1950-1952 рр.), В.М. Потапов (1951- 1952 рр.), С.М. Кішко (1953-1954 рр.), Х.Ю. Руденко (1954-1956 рр.), І.І. Колюшев (1956- 1960 рр.), М.І. Головей (1960-1968 рр.), І.В. Смоланка (1968-1974 рр.), Ю.В. Меліка (1974- 1980 рр.), Б.М. Єршов (1981-1986 рр., 1988-1996 рр.), Ю.В. Мигалина (1986-1988 рр.). З 1996 р. як декан хімічним факультетом успішно керує, активно примножуючи його досягнення та здобутки, д.х.н., проф. В.Г. Лендел.

На сьогодні хімічний факультет – це важливий науково-педагогічний підрозділ ДВНЗ «Ужгородський національний університет». До його складу входять п'ять кафедр. Кафедру неорганічної хімії очолює д.х.н., проф. І.Є. Барчій (з 1993 р. по 28.09.2011 р. кафедру неорганічної хімії очолював д.х.н., проф. Переш Є.Ю.); кафедру органічної хімії - д.х.н., проф. В.Г. Лендел; кафедру аналітичної хімії - д.х.н., проф. Я.Р. Базель; кафедру фізичної та колоїдної хімії - к.х.н., доц. Голуб Н.П. (з 1972 р. по 28.09.2011 р. кафедру фізичної та

колоїдної хімії очолював д.х.н., проф. Гомонай В.І.); кафедру екології та охорони навколишнього середовища - д.х.н., проф. С.Ю.Чундак.

Кадровий потенціал факультету складають досвідчені й авторитетні доктори і кандидати хімічних наук. Зокрема, за плідну навчально-освітню, навчально-методичну, навчально-виховну та наукову діяльність серед викладачів, які зараз працюють на хімічному факультеті, отримали звання «Заслуженого працівника освіти України» - д.х.н., проф. Лендел В.Г., «Заслуженого діяча науки і техніки України» – д.х.н. проф.. Переш Є.Ю., «Заслуженого винахідника України» – д.х.н., проф. Балог Й.С. та д.х.н., проф. Базель Я.Р. Заслуженими професорами ДВНЗ «УжНУ» стали: д.х.н., проф. Гомонай В.І. та д.х.н., проф. Переш Є.Ю. Званням «Відмінника освіти України» відзначені: В.Г. Лендел, С.Ю. Чундак, М.В. Поторій, Я.Р. Базель, В.І. Староста, Г.В. Кун, Н.П. Голуб.

Зараз на хімічному факультеті ДВНЗ «Ужгородський національний університет» працює 38 викладачів, з яких 9 докторів наук, професорів, 25 кандидатів наук, доцентів. Їхніми зусиллями забезпечується читання основних хімічних та екологічних курсів не лише на хімічному, але й медичному, стоматологічному, біологічному, фізичному, інженерно-технічному, математичному, географічному факультетах, а також на підготовчому відділенні та факультеті післядипломної освіти.

На сьогодні на нашому факультеті ведеться підготовка висококваліфікованих спеціалістів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів: «Бакалавр», «Спеціаліст» та «Магістр» (спеціальності «Хімія» та «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»). Всі спеціальності акредитовані ДАК України IV рівнем акредитації.

На сьогодні на факультеті навчаються 298 студентів денної форми навчання. З них зі спеціальності «Хімія» - 188 студентів та зі спеціальності «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» - 110 студентів.

Вперше підготовка студентів за напрямком «Екологія» (крім спеціальності «Хімія») на хімічному факультеті

Ужгородського національного університету була розпочата з 1993 року. Першим завідувачем кафедри хімічної технології та виробничої екології був к.х.н., доц. Шманько П.І. Пізніше в 2002 році кафедра була перейменована на кафедру екології та охорони навколишнього середовища, яку з 2001 року очолює д.х.н., проф. Чундак С.Ю. Спочатку студентів-екологів готували зі спеціальності «Промислова екологія та охорона навколишнього середовища», потім зі спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища», а з 2009 року здійснюється підготовка фахівців екологічного профілю зі спеціальності «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

Сьогодні кафедра екології та охорони навколишнього середовища ДВНЗ «УжНУ» має потужний науково-педагогічний потенціал і є основним осередком екологічної освіти та інформації у Закарпатській області. Члени кафедри приймають активну участь у просвітницькій діяльності та пропагують екологічні знання, входять до складу громадської ради при державному управлінні охорони навколишнього середовища у Закарпатській області, до складу громадської ради при єпископі Мукачівської греко-католицької єпархії о.Мілані Шашіку та інших інституцій. При кафедрі створений інформаційний центр з питань екологічної освіти, де бажаючі можуть ознайомитись з сучасною науковою, довідковою, навчальною та просвітницькою літературою екологічного спрямування.

З 1 вересня 2004-2005 навч.року на факультеті розпочато впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. В 2007-2008 навч.році був здійснений перший випуск бакалаврів хімії, а в 2008-2009 навч.році – перший випуск спеціалістів та магістрів, згідно вимог Болонської конвенції.

Для читання лекцій та з метою ознайомлення професорсько-викладацького колективу та студентів хімічного факультету з сучасними досягненнями в різних галузях хімії та охорони навколишнього середовища, сучасними перспективними інноваційними технологіями навчання в освітніх закладах різних рівнів запрошуються провідні

науковці з відомих науково-дослідних інститутів, науково-педагогічні працівники з різних вузів. Зокрема, заступник директора Інституту біоорганічної хімії НАН України (м.Київ), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, д.х.н. Ковтун Г.С.; завідувач кафедри фізичної та колоїдної хімії Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, д.х.н., проф. Яцимирський В.К.; директор Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України (м. Київ), академік НАН України, член-кореспондент, д.х.н. Кошечко В.Г.; заступник директора Інституту загальної та неорганічної хімії НАН України (м. Київ), член-кореспондент НАН України, д.х.н., проф. Пехньо В.І.; зав. відділом фотохімії Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України (м. Київ), д.х.н. Гранчак В.М.; зав. відділом Інституту органічної хімії НАН України (м.Київ), д.х.н. Станинець В.І. та інші.

Наші професори: Головей М.І., Ворошилов Ю.В., Олексеюк І.Д., Переш Є.Ю. та ст.н.с. Гурзан М.І. як співавтори наукової роботи «Хімія, технологія і властивості складних галоген-халькогенідних матеріалів (1965-1999)» – стали лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки 2000 року. Водночас д.х.н., професори хімічного факультету є активними членами Координаційних Рад з різних проблем. Так професори Переш Є.Ю. та Барчій І.Є. - члени Координаційної Ради з проблем «Неорганічна хімія»; Базель Я.Р. - член Координаційної Ради з проблем «Аналітична хімія» при НАН України; Гомонай В.І. - зовнішній член Угорської Академії наук в галузі фізичної хімії тощо. З червня 2006 р. на хімічному факультеті діє спеціалізована рада по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей «Неорганічна хімія» та «Аналітична хімія» (голова спецради - проф. Переш Є.Ю.).

Разом з тим, факультет має й вагомий науковий досягнення. За роки існування факультету науковцями опубліковано велику кількість статей, одержано цілий ряд важливих авторських свідоцтв і патентів на винаходи. Всі кафедри приймають активну участь у роботах наукових, науково-практичних та науково-методичних

конференцій хімічного та екологічного спрямування різних рівнів. Водночас кафедрами хімічного факультету нашого вузу організовано і успішно проведено багато Міжнародних, Всесоюзних та Всеукраїнських наукових конференцій, симпозіумів, виїзних засідань НАН України, наукових шкіл, студентських наукових конференцій з різних проблем хімії, та екології, особливостей методики їх викладання у вищих навчальних закладах.

Зокрема, кафедра неорганічної хімії була організатором цілої низки конференцій, наукових шкіл, симпозіумів з проблем матеріалознавства в м.Ужгороді (1966, 1969, 1975, 1980, 1988, 1994, 1998 роки). В 2000 році її колективом були успішно проведені X науково-технічна конференція «Хімія, фізика і технологія халькогенідів і халькогалогенідів» і X науково-технічна конференція «Складні оксиди, халькогеніди та галогеніди для функціональної електроніки». В 2004 році на базі кафедри неорганічної хімії відбулася XVI Українська конференція з неорганічної хімії.

Протягом останнього періоду, розпочинаючи з 1985 року, на базі кафедри аналітичної хімії було проведено Другу республіканську конференцію з аналітичної хімії. В 1998 році нею організовано та проведено Всеукраїнську конференцію з аналітичної хімії, у 2001 році – науково-практичну конференцію, присвячену 70-річчю проф. Кіша П.П., у 2003 році – засідання сесії Наукової ради НАН України з проблеми «Аналітична хімія». У 2005 році кафедра аналітичної хімії успішно провела Міжнародний симпозіум «Методи хімічного аналізу».

Колектив кафедри органічної хімії теж приймає активну участь в організації та проведенні ряду наукових конференцій з органічної хімії. Так в 1966 році була проведена наукова конференція молодих вчених, а в 1969 році – наукова конференція молодих науковців. В 1974 році на базі кафедри відбулася Всесоюзна конференція з органічної хімії, в 1976 році – Всесоюзна школа по стереохімії, в 1987 році – Всесоюзна школа з гетероциклічних сполук. У 2010 році колектив кафедри органічної хімії був організатором проведення XXII Української конференції з органічної хімії, в

якій прийняла участь велика кількість науковців з інших країн.

Колективом кафедри фізичної та колоїдної хімії також успішно організовано та проведено цілий ряд важливих наукових форумів з різних проблем фізичної та колоїдної хімії. Зокрема, кафедра прийняла участь в організації та проведенні Всесоюзних семінарів по каталізу (1968, 1971 роки) та адсорбції (1970, 1974 роки), наукових шкіл молодих вчених по проблемах адсорбції та каталізу (1967, 1972, 1976, 1981 роки). У 1978 році колективом кафедри фізичної та колоїдної хімії було проведено Республіканський семінар «Каталіз і його промислове використання», в 1983 році – Українську республіканську конференцію з фізичної хімії. В 2008 році на базі кафедри фізичної та колоїдної хімії, спільно з Інститутом фізичної хімії ім. Л.В.Писаржевського НАН України, був організований і успішно проведений Міжнародний симпозіум «Нанопотоніка».

На базі кафедри екології та охорони навколишнього середовища, розпочинаючи з 2008 року, щорічно проводяться Міжнародні конференції «Відповідальність за створіння та енергетичні виклики сьогодення у Східній Європі», а з 2003 року - кожні три роки проводиться Всеукраїнська студентська наукова конференція «Екологічна безпека довкілля. Проблеми та шляхи вирішення».

З 1996 року на хімічному факультеті видається «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Хімія», включений в перелік ВАК як фахове видання. З метою вільного доступу та популяризації наукових досягнень й публікацій співробітників та студентів факультету створено його українську та англійську версію Веб-сайту. Для належного забезпечення навчально-виховного та наукового процесів на факультеті здійснюється й постійний моніторинг за станом навчально-методичної та науково-видавничої діяльності кафедр і видання відповідної літератури: підручників, монографій, навчальних та навчально-методичних посібників тощо.

Водночас, з метою якісного забезпечення студентів необхідною навчально-методичною літературою, згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу,

викладачами хімічного факультету ДВНЗ «УжНУ» підготовлено і видано велика кількість підручників, навчальних та навчально-методичних посібників з хімії та екології. Значна частина з них отримала гриф Міністерства освіти і науки України, підтверджуючи їх високий якісний науковий, методичний і фаховий рівень та зміст.

Кращі студенти хімічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» мають змогу здійснювати навчання за програмою обміну в провідних вищих навчальних закладах Угорщини, Словаччини та Чехії протягом 1-2 семестрів. Також вони можуть щороку проходити переддипломну та дипломну практики на базі провідних вітчизняних науково-дослідних інститутів НАН України. Зокрема, це Інститут органічної хімії НАН України (м.Київ); Інститут фізичної хімії ім. Л.В.Писаржевського НАН України (м.Київ); Інститут загальної та неорганічної хімії НАН України (м.Київ), з якими факультет тривалий час підтримує плідні зв'язки. Вони є базовими інститутами і при підготовці та підвищенні кваліфікації наукових кадрів та дають змогу організувати високоякісне проходження виробничих та переддипломних студентських практик з використанням найсучасніших методів синтезу та досліджень здібним студентам, значно розширивши спектр наукових досліджень. Також талановиті студенти залучаються до виконання держбюджетних та госпдоговірних тем, приймають активну участь у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях та студентських олімпіадах, отримуючи призові місця. Так у 2009 р. на Всеукраїнській студентській олімпіаді з екології студентка кафедри ЕОНС Данкулинець В.Е. зайняла II індивідуальне місце, а команда студентів-екологів – III місце серед команд України.

Широке міжнародне співробітництво хімічного факультету сприяє розширенню наукових та педагогічних досліджень в різних галузях хімії, охорони навколишнього середовища та методики викладання профільюючих дисциплін. Для прикладу, тісні зв'язки факультет має з деякими вищими навчальними закладами Угорщини, Словаччини, науковими установами Польщі, Угорщини, Словаччини, Німеччини, Росії,

Туреччини тощо. Це дає змогу не тільки якісно виконувати міжнародні наукові і освітні програми, але й здійснювати високоефективну професійну підготовку майбутніх фахівців-хіміків та екологів, залучаючи талановитих студентів до участі в них.

Хімічний факультет ДВНЗ «УжНУ» підтримує тісні зв'язки з усіма хімічними підприємствами області: Перечинським, Свалявським і В.Бичківським лісохімікомбінатами, Вишківським металургійним комбінатом, науково-виробничим об'єднанням „Цеоліт” (с.Сокирниця Хустського району), Ужгородським заводом побутової хімії «Генкель» тощо. Разом з випускниками нашого факультету, які працюють на цих підприємствах, успішно вирішуються багаточисельні виробничі та регіональні проблеми.

Оскільки більшість випускників нашого факультету після закінчення навчання направляються на роботу у різні загальноосвітні навчальні заклади області, тому факультет приділяє велику увагу тісним зв'язкам та співпраці зі школами області. Перш за все, вони є освітніми базами різних типів для проходження педагогічних практик студентами обох спеціальностей (школи, ліцеї, гімназії, коледжі тощо). Процес навчання побудовано у формі ділових ігор, щоб максимально наблизити студентів до реалій сучасної школи. Тому ці зв'язки дуже міцні і взаємокорисні як для шкіл, так і факультету.

На хімічному факультеті створено та ефективно функціонує кабінет методики викладання хімії та екології. Чимало викладачів факультету регулярно читають лекції для слухачів Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти (проф. Лендел В.Г., проф. Поторій М.В., проф. Староста В.І., доц. Воронич О.Г., доц. Голуб Н.П., доц. Кохан О.П., доц. Онисько М.Ю., доц. Сливка М.В. тощо). Проф. Староста В.І., доц. Голуб Н.П., викладач Баренблат І.О. забезпечували та забезпечують читання курсів методики викладання хімії та екології на хімічному та біологічному факультетах ДВНЗ «УжНУ». Також ними здійснюється факультетське керівництво педагогічними практиками студентів хімічного та біологічного факультетів з хімії та екології.

Ведеться ефективна навчально-методична діяльність факультету і в інших напрямках. Так щорічно колектив факультету приймає активну участь в організації та проведенні обласних хімічних олімпіад, забезпечуючи їх високий рівень теоретичного і експериментального туру. Поглиблену підготовку учнівських збірних обласних команд з хімії, сформованих з переможців III етапу Всеукраїнських хімічних олімпіад до проведення республіканського (IV етапу) систематично здійснюють: проф. Лендел В.Г., доц. Кохан О.П., доц. Голуб Н.П., доц. Воронич О.Г., доц. Онисько М.Ю. та доц. Сливка М.В.

Також кафедрами хімічного факультету щороку проводиться рецензування та оцінювання прилюдного захисту конкурсних науково-дослідних робіт III етапу членів МАНУ з хімії та екології. Зокрема, журі в секції «Хімія» очолює д.х.н., проф. Барчій І.Є., а журі двох секцій: «Фундаментальна екологія» і «Охорона довкілля та раціональне природокористування» - д.х.н., проф. Чундак С.Ю.

Все це загалом свідчить, що система роботи з обдарованою молоддю постійно перебуває на факультеті в центрі уваги, а професорсько-викладацький склад активно працює над її вдосконаленням.

Крім плідної навчально-методичної та наукової діяльності колективу хімічного

факультету, одночасно проводиться ще й вагома активна виховна робота професорсько-викладацький колективу серед студентів. Одним із виховних завдань у сфері виховної роботи є не тільки пошук та впровадження новітніх технологій та підходів, але й збереження апробованих форм та методів, ефективність яких вивірена часом. Це в першу чергу, виховання в процесі навчання, метою якого є розкриття творчого потенціалу студента, формування у нього потреби до самовдосконалення та самореалізації.

Правильний підхід та комплексне поєднання процесів навчання, виховання та розвитку студента дає змогу готувати на хімічному факультеті ДВНЗ «УжНУ» не тільки висококваліфікованих фахівців в галузі хімії та екології, але й всебічно розвинених особистостей. Загалом на сьогодні більше 3000 випускників хімічного факультету плідно працюють у сфері освіти, провідних наукових осередках, органах державної влади, забезпечуючи розвиток і процвітання нашої держави.

Тому й у третьому тисячолітті хімічний факультет ДВНЗ «Ужгородський національний університет» залишається головним осередком хімічної та екологічної освіти і науки в нашому краї.

«Будеш Ти вічно сяяти над Ужем
Будеш стояти, як камінь-граніт.
Будуть приходити діти і внуки
Ще після нас не одну сотню літ».
(Цит. проф. Чундака С.Ю.)

**TO CHEMICAL FACULTY OF DVNZ
«UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY» - 65**

Lendel V.G., Golub N.P., Kun A.V., Chundak S.Yu.

In the article the resulted information is about achievement of chemical faculty of DVNZ the «Uzhgorod national university» for 65 years of the existence in scientific, educational, methodical, educate and other types of activity.